

látásaival, tehetséges fejjel és tiszta szívvel rövid két év alatt mégis a javítóintézetben kötött ki”.

Az ösztöndíj elnyerésével, illetőleg elfogadásával a szülők részéről s a továbbtanuláshoz, városba költözéshez való hozzájárulással Tajti Andris feltörése a mélyvízből igen felgyorsul. Apja ugyan tesz még egy utolsó kísérletet arra, hogy fiát a szekta keretein belül tartsa, a városban is anabaptista testvérek-nél helyezze el teljes ellátásra, de rövidesen kiderül, hogy ez a kötelek igen laza. Csak a szállásadó asszony „testvér”, a férje iszákos nyugdíjas, a menyecske pedig, akitnek a férje börtönben van, fittyet hány a szektára, sőt kis híján szerelmi kalandba is bocsátkozik a serdülő fiúval. Természetes hát, hogy ez a környezet az iskola, a sakk-klub, majd az újságszerkesztőség befolyásával szemben teljesen hatástalan marad.

Érdekes módon az történik, hogy amilyen mértékben hősünk mentesül a szekta léleknyomorító terrorja alól, s a faluról városba került középiskolás diák, a némely tárgyakban (irodalom, matematika) kiemelkedő, másokban közepes vagy gyenge előmenetelt mutató, egyes területeken (sakk, újságírás) korát meghazudtoló kezdeti sikere-

ket elérő, már-már szokványosan rendhagyó serdülő ifjú életét kezdi élni, olyan mértékben csökken érdeklődésünk a sorsa iránt. Ezzel egyidejűleg előtérbe kerülnek az író korábban is meglevő, ám az érdekesítő történet és a szinte egzotikumszámba menő környezet mögötti háttérbe szorult fogyatékos-ságai is. A cselekménybonyolítás ugyan itt is elég ügyes, a kompozíció is meglehetősen egységes, de például a nyelv szürkeség, szintelensége már szembetűnő, talán azért is, mert míg az első kötetben legalább a szektások jellemzően kenetes beszéde egyes szereplők nyelvezetének valami sajátos, egyéni szint adott, ez itt a szektával együtt elenyészik. A legfőbb hiányosság azonban, hogy az író itt korántsem tudott olyan mértékben azonosulni hősével, mint az első kötetben, folyton a felnőtt író veszi át tőle a szót, s ezért sokkal kevésbé érezzük hitelesnek a történetet.

Ennek ellenére a *Bolondkocsi* igen olvasmányos, jó ifjúsági regény, s ha a *Mélyvízzel* felfokozott olvasói igénynek nem is mindenben felel meg, az ifjúsági regény-pályázat óta kissé meggyérült ifjúsági regények számát örvedetesen gyarapítja.

JUHÁSZ GÉZA

EMLÉKEZNI, HOGY AZ MÉGSE LEGYEN EMLÉKEZÉS

HOLTI Mária: *Bordásfal*.
Forum, Újvidék, 1976.

Mi árad ebből az ifjúsági regényből? Milyen „illat párolog puhán”? Talán az elmúlás fölött merengő nosztalgiaé: ahogy a felnőtt egy szírtől visszatekint, s a gyermekkor meg a kamaszkor napját látja a völgy fái mögött leáldozóban. Egy párnázott világé is, amelyben senki sem igazán rossz, még ha a körülmények ilyen cselekedetekre kényszerítik. Végül az időtlenségé. A hősök Titus Liviust recitálnak és Ivo Andrićot olvasnak. A könyv tehát külön világot alkot, amelyben

a bennünket gúzsba kötő idő „nem ér”. Ha összevonjuk a kulcsszavakat: vágyakozás egy párnázott világ után, amely időtlenné meredt hasonlatosan a borostyánkőbe ágyazott növényi maradványokhoz.

Az illatoknak azonban nemcsak minőségük, hanem eredetük is van. Különféle anyagoknak ismérvei ők. Ezt az anyagot helyezjük most vizsgálódásunk gyújtópontjába. A nyelv töretlen, egészséges. Csak az 51. oldalon akadok makulányi tisztátalanságra. Éjszakai lepke helyett

az Értelmező Szótár is éjjeli lepkét mond. Az alakok és helyzetek mind kissé groteszkek. Ebből vagy ebbe fordulók. Jó ez. Nem vésik el tőle a fog, mint az „édességek” olvastán. Jó az is, de milyen, hogy nincsenek kirajzolgatva az oktatónyelvő célok. Ha van, hát van emberségre nevelés. De hogyan! Ahogy a levelek közt rejtőzik a gerend. A történet azonban nem homogén. Események sora. Nem regény. Ilyen szerkesztésre utalna a cím is? Bordákból álló fal? Így aztán hiába várom, hogy haladjon a cselekmény valamiféle beteljesedés felé. Akár a nap kel, emelkedik, délben eléri legmagasabb pontját, este lenyugszik. Ez az ív, ez az íj, amelyen feszülni kellene figyelmem idegenek. Rossz, ha hasonlítgatunk. Minden mű anyaga, alkotója más. Mégis a gondolat plaszticitása kedvéért íme a *Légy jó mindhalálig* példája. Az is fejezetek lépcsőin halad fölfelé a zenitig, Misi meghurcoltatásáig, kicsapásáig, majd visszagördül a mélybe a megoldásig, a befejezésig. A fejezetek fiókaiból alakok sokaságának változatos fiziognómiái tekintenek ki. Egymás közötti viszonyuk a szülő—gyerek, tanár—diák, diák—diák jelzést mutatja.

1. „... elég, ha arra gondolok, hogy éjszaka idegenek járkálnak a fürdőszobában, és a mosdószivacsomat használják. Megint, hogy én csak ne jártassam a számat, mert sürgősen elküld az apámhoz, és azután nézgelődhetek. Rájött valahogy, hogy ezt a hátam közepe se kívánja, pedig igazán szeretem az öreget, ő egészen másmilyen, és egészen másképpen rendes, mint anyu.”

2. „Itt is nagyon rendesek voltak állítólag, az igazgató, valami Herczogossy, mintha azt mondta volna, hogy ő fűtyül mindenféle priuszokra meg kísérőszövegekre, átiratokra, neki csak az a fontos, hogy lásson egy csipetnyi jóindulatot a tanuló részéről a többi almás.”

3. „— ... Mindig mondtam, hogy klassz vagy. Csakhogy nem ismernek, mert nem engeded, hogy megismerjenek. Aki mégis ismer egy kicsit, az marhára tud téged szeretni.

Bendőnek elhomályosodik a szeme:

— Örülök neki, hogy ilyen jó véleménnyel vagy rólam. Jó, ha az embert megdicsérik.

— Sárkányosság nem koszott?

— Á, dehogya. De nem is szid. Pedig néha úgy szeretném, hogy valaki letoljon a sárga földig.

— Az mire jó?

— Arra, amire a dicséret. Hogy azután összeszedje magát az ember. A kettő között alig is van különbség.”

Szólni kell még Holti Mária *stílusáról*, amely ebben a könyvben mindvégig élénk, fordulatos. Színét tótágas szóösszevonások, szóképzesek (étlap-hírhozó ebédszag, életművészet-történész, a fa vaskarikáthatatlanítása), humort sugalló hasonlatok (Olyan sötét van, mint egy szekrényben), szólások (De anya elől soha nem lehet a szélet a vitorlából kifogni) adják.

Kamaszoknak szánt regény. Tizenöt éveseknek. Föltárul benne lényük, lényegük. Ott kalimpálnak a gyermekkor varázsata és a felnőtté érés komorságai között. A párnázott falak közé mégis beszivárog a környezet szennyezett levegője, a zajok kíméletlenül. Szülők válása, árvaság, nemzedéki összecsapások.

Fölnőtt kezében mást mond ez a könyv, és mást mond egy gyerekeiben, természetszerűleg. Az előbbi, a szülőt, a tanárt, nevelésbeli felelősségre figyelmezteti közvetve; az utóbbi kezében saját maga és társai megértéséhez mutatja az utat.

Végül, ha én lennék a Forum Könyvkiadó fő könyvterjesztője, minden általános iskola magyartanárja kapna évente egy listát jugoszláviai írók ifjúsági regényeiből. Akkor ezt a könyvet is többen ismernék, olvasnák... Hiszen a szerepet definíciója sem hiányzik belőle.

VIRÁG ÁGNES